

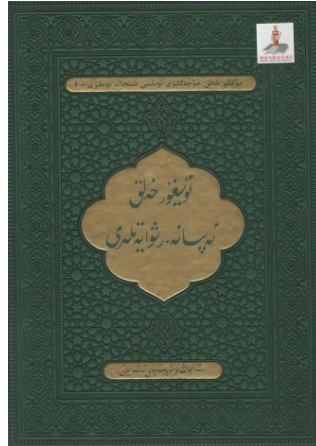

Uluslararası
Uygur Araştırmaları Dergisi
2016/7

Ablimit SADİQ, Cungo Halk Masalları Toplamı Şıncañ Ciltleri, Şıncañ Üniversitesi Neşriyatı, Urumçi 2015, 6 cilt.

*Ebru KILIÇ**

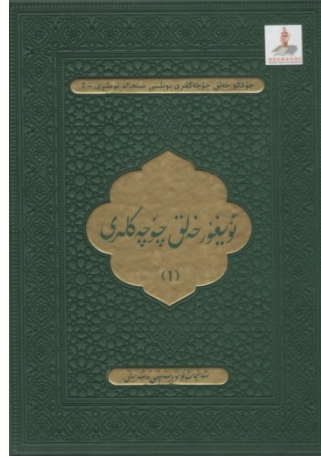
Uygur Türkleri, erken dönemde yerleşik hayata geçmeleriyle köklü bir tarihe, zengin kültür ve medeniyet birikimine sahip olmuşlardır. Kültürlerinin oluşum ve gelişimde coğrafi konum, düşünce yapısı, birçok din ve toplumla iletişim içinde olması etkili olmuştur. Günümüzde Şıncañ Uygur özerk Bölgesi sınırları içinde yaşayan Uygur Türklerinin efsane, rivayet, masal, atasözü ve deyim gibi sözlü kültür ürünleri onların sosyo-kültürel hayatlarını, inanış ve değerlerini yansıtmaktadır. Söz konusu sözlü kültür ürünleri hakkında yapılan kapsamlı çalışmalardan biri araştırmacı Ablimit SADİQ tarafından hazırlanan “Cungo Helq Çöçekliri Toplimi Şıncañ Tomliri” (Çin Halk Masalları Toplamı Şıncañ Ciltleri) adlı 6 ciltlik eser olup 2015 yılında Şıncañ Üniversitesi Neşriyatı arasından çıkmıştır.

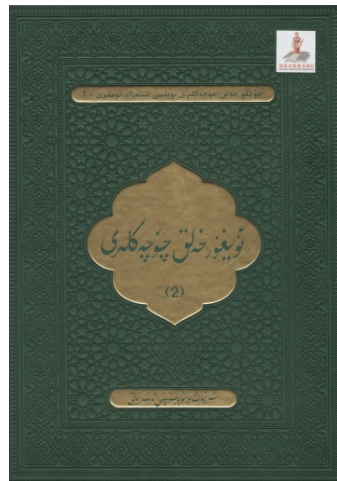
Eserin Birinci Cildi *Uygur Helq Efsane-Rivayetleri* başlığını taşımaktadır. Çalışmanın baş sayfalarında eserin hazırlanmasında emeği geçen kişilerle çekilen fotoğraflar yer almaktadır. Giriş Bölümü'nde Şıncañ Üniversitesi Dil Enstitüsü'nden Prof. Osman İsmail TARİM tarafından Uygur halk hikâyelerinin sözlü gelenekteki durumu, toplanma ve düzenlenme aşamaları, özellikleri, türleri, işlevleri, tarihi ve önemi hakkında bilgi verilmektedir. Kitap, efsaneler ve rivayetler olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. *Efsaneler* kendi içerisinde “Yeryüzü ve Yeraltının Ortaya Çıkışı Hakkındaki Efsaneler”, “Tabiat Hadiseleri Hakkında Efsaneler”, “Totem-Ecdatlar Hakkındaki Efsaneler”, “Tufan ve İnsanların Çoğalması Hakkındaki Efsaneler”, İlah ve İlahî Kahramanlar Hakkındaki Efsaneler” başlıkları ile sınıflandırılmıştır. *Rivayetler* bölümü ise “Soy, Kabile, Millet Hakkındaki Rivayetler”, “İnsanlar Hakkındaki Rivayetler”, Tarihi Vakalar Hakkındaki Rivayetler”, “Yer-Mekânlar Hakkındaki Rivayetler”, “Örf Adetler Hakkındaki Rivayetler”, “Medeniyet Hakkındaki Rivayetler”,

* Arş. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Nevşehir-TÜRKİYE, E-posta: ebrukilic@nevsehir.edu.tr.

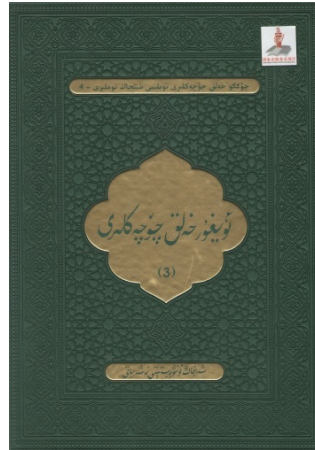
“Hayvanlar ve Bitkiler Hakkındaki Rivayetler” “Başka Rivayetler” başlıkları ile sınıflandırılmış ve söz konusu başlıklar da alt başlıklarla gruplandırılmıştır.

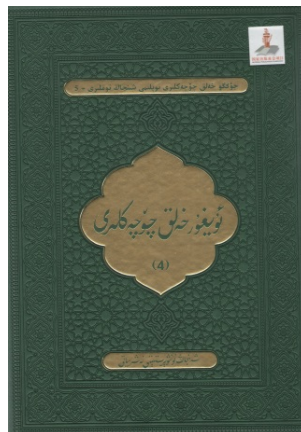
Uygur Halk Masalları (1) başlığını taşıyan İkinci Cilt “Sihri Masallar” ana başlığı altında “Kahramanlık Hakkındaki Masallar”, “Evllenme Hakkındaki Masallar”, “Perizatlar Hakkındaki Masallar”, “Evliaların Kişilere İyilik Yapması Hakkındaki Masallar” yer almaktadır.

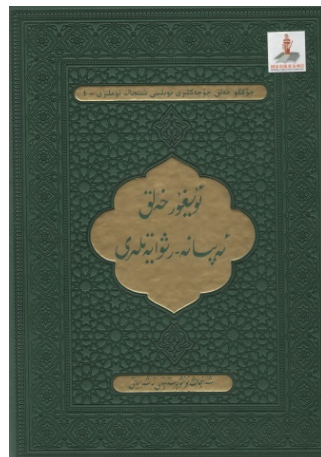
Uygur Halk Masalları (2) başlığını taşıyan Üçüncü Cilt “Sihri Masallar” başlığını taşıyan bölümün devamıdır. Eserde “Sihirli Hayvanlar Hakkındaki Hikâyeler”, “Sihir-Sihirbazlık Hakkındaki Masallar”, “Yalmavuz, Albastı ve Şeytan Hakkındaki Masallar”, “Dört Deve Hakkındaki Masallar”, “Değerli Şeyler Hakkındaki Masallar”, “Ecdat ve Ruhlar Hakkındaki Masallar”, “Kader ve Talih Hakkındaki Masallar”, “Tanrı ile İnsanların Münasebeti Hakkındaki Masallar”, “İyi-Kötü Doğanlar Hakkındaki Masallar”, “Akıl-Feraset Hakkındaki Masallar”, “Vefasız Kadınlar Hakkındaki Masallar”, “Başka Sihri Masallar” hakkında sınıflandırılma yapılmış ve metinlere yer verilmiştir.

Uygur Halk Masalları (3) başlıklı Dördüncü Ciltte “Hayat Masalları” ana başlığı kendi içerisinde “Zengin ile Hizmetçilerin Görüşü Hakkındaki Masallar”, Padişahlar ile Fakirlerin Görüşü Hakkındaki Masallar”, “İyilik ile Kötülüğün Görüşü Hakkındaki Masallar”, “Akıl-Ferasetlik Hakkındaki Masallar”, “Muhabbet ve Nikâh Hakkındaki Masallar”, “Ustalık Hakkındaki Masallar”, “Ülke- Memlekete Menfaat Gösterme Hakkındaki Masallar”, “Ahlak-Fazilet Hakkındaki Masallar” sınıflandırılarak masal metinleri verilmiştir.

Uygur Halk Masalları (4) başlıklı Beşinci Ciltte “Hicvi Masallar”, “Hayvanlar Hakkındaki Masallar”, “Bilmeceli Masallar”, “Masallar” olmak üzere dört bölüm bulunmaktadır.

Uygur Halk Fıkraları, Şakaları, Lapoları adlı Altıncı Ciltte üç farklı sözlü kültür ürünü metinlerine yer verilmiştir. Fıkralar bölümünde çok sayıda örnek verildikten sonra

“Nasreddin Efendi Fıkraları”, “Molla Zeydin Fıkraları”, “Seley Çakkın Fıkraları”, “Molla Metpar Helpitim Fıkraları”, “Şerin Dorga Fıkraları”, Rozi Karim Fıkraları”, “Usta Razi Fıkraları”, “Kasım Kizik Fıkraları”, “Eşkiyar Fıkraları”, “İskender Hekkuli Fıkraları” gibi Uygur mizah tipleri etrafında teşekkül eden fıkralara yer verilmiştir. *Şakalar ve Laplar* bölümünde herhangi bir sınıflandırma yapılmadan örnekler verilmiştir. Son bölüm ise *Kataloglar* başlığını taşımakta olup kendi içerisinde üç alt başlıktan oluşmuştur. “Edebî Dergilerdeki Efsane-Rivayet, Masallar Katalogu” başlığı altında dergilerde yer alan efsane-rivayet ve masalların künyeleri sıralanmıştır. “Şincañ Halk Neşriyatı Tarafından Neşredilen “Uygur Halk Masalları Toplamları İçeriği” başlıklı alt bölümde, toplam on sekiz ciltten oluşan çalışmada yer alan masalların düzenleyicisi, cilt sayısı, yılı, sayfa numaraları hakkında bilgi verilmiştir. “Nahiye (Kasaba)ler Halk Masalları Toplamları İçeriği” bölümünde ise taşradan derlenen efsane-rivayet, masal, fıkra, atasözleri gibi çalışmalara yer veren dergilerin künyesine yer verilmiştir.

Yukarıda kısaca tanıtmaya çalıştığımız Uygur Türklerinin sözlü kültür ürünlerinin tespiti ve derlenmesiyle ortaya konuşan 6 ciltlik eser, bu mirasın gelecek kuşaklara aktarılması, sosyal ve kültürel değerlerin korunması açısından oldukça önemlidir. Çalışma, sözlü kültür ürünlerinin konularına göre sınıflandırılması ve kapsamlı olması yönünden Türk halk bilimi çalışmaları için kaynak niteliğindedir. Eserin hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür eder, Türklük Bilimine faydalı olmasını ümit ederiz.